

Jaarverslag

Erfgoed Delft 2014

Museum
Prinsenhof
Nederland ontdekt in Delft

Archief

Delft

Archeologie

Delft

Inhoud

Voorwoord	4	Archeologie Delft	17
De oogst van 2014	4	Feiten en cijfers	17
Museum Prinsenhof Delft	5	Beleid en toetsing	17
Feiten en cijfers	6	Onderzoek en Projecten	18
Activiteiten	7	Veldonderzoek	18
Herpositionering	7	Publicaties	18
Tentoonstellingen	7	Collectie	19
Evenementen	8	Publieksbereik	19
Publicaties	9	Tentoonstellingen	19
Samenwerking	9	Pers	20
Publieksonderzoek	10	Educatie	20
Ondernemerschap	11	Algemene publicaties	20
Collecties	12	Samenwerking	21
Aanwinsten	12	Bijlagen	22
Ontzamelen	13	Bijlage 1: Financieel resultaat	22
Opschonen bibliotheek	13	Bijlage 2: Personeelsgegevens	22
Bruiklenen	13	Bijlage 3: Overzicht vrijwilligers	23
Restauratieprogramma	14	Bijlage 4: Onderdeelscommissie	24
Museum Nusantara	14	Bijlage 5: Overzicht fondsen, partners, schatbewaarders en sponsors	25
Archief Delft	15	Bijlage 6: Verwervingen en bruiklenen Museale Collecties	26
Feiten & cijfers	15	Colofon	28
Beschikbaar stellen	15		
Activiteiten	15		
Inspectie	16		
Samenwerking	16		
Projecten	16		
Collecties	16		
Vrijwilligers	16		

De oogst van 2014

Voor Erfgoed Delft was 2014 een jaar van zaaien en oogsten. De meest in het oog springende oogst was de volledige vernieuwing van de presentatie in Museum Prinsenhof Delft. De feestelijke heropening door koning Willem-Alexander op 24 mei genereerde veel media-aandacht en vormde de opmaat voor een tweede oogst: de toename van bezoekers aan het museum. Met de vernieuwde positionering van het Prinsenhof als cultuurhistorisch museum van nationale betekenis met internationale uitstraling 'Nederland ontdekt in Delft' – en een aansprekend tentoonstellingsprogramma verwachten we deze groei in de komende jaren te stabiliseren. Het feit dat de waardering voor het museum is gestegen, zo blijkt uit de eerste onderzoeksresultaten, biedt in dat opzicht hoop voor de toekomst.

Erfgoed Delft sloeg dit jaar zijn internationale vleugels verder uit: de door Museum Prinsenhof Delft geproduceerde tentoonstelling *The Blue Revolution* over de relatie tussen Delfts Blauw en Chinees porselein kende een succesvolle tournee in China. De laatste 'venue' in Dongguan trok in nog geen drie maanden 312.000 bezoekers.

De archeologische oogst van Delft was dit jaar opmerkelijk rijk. Bij opgravingen in de Spoorzone werd een klein staafvormig voorwerp gevonden, dat na nader onderzoek de oudste telescoop van Nederland bleek te zijn (circa 1620). Een nieuw bewijs dat Delft in de eerste helft van de 17de eeuw een ware broedplaats vormde voor wetenschappers, kunstenaars en vernieuwende ondernemers.

De belangrijkste vondsten en resultaten van het archeologisch onderzoek in de Spoorzone kregen een plaats in een nieuwe publiekstentoonstelling in Delft Bouwt. Wanneer het nieuwe stadskantoor bovenop de spoortunnel in gebruik wordt genomen (eind 2015) zullen ook daar belangrijke archeologische vondsten uit Delftse bodem te bewonderen zijn.

Voor Archief Delft was 2014 vooral een jaar van zaaien. Met de voorbereidingen voor het nieuwe archiefdepot in de Harnaschpolder werden belangrijke stappen voorwaarts gezet: bureau Wingender Hovenier kwam als winnaar van de architectenselectie uit de bus en leverde later dit jaar het definitieve ontwerp (DO) af. De voltooiing en oplevering van het nieuwe archiefgebouw staan gepland in de tweede helft van 2016. Terwijl Archief Delft al voor vier omliggende gemeentes archieftaken verzorgt, werd dit jaar actief gezocht naar versterking van de regionale samenwerking. Door het bundelen van krachten en expertise verwacht het archief nog beter antwoord te kunnen geven op de vragen die in de 21ste eeuw aan de gemeentelijke organisatie worden gesteld. Bij het archief van Schiedam leven dezelfde inzichten en dit vormt een vruchtbare basis voor het verkennen van de samenwerkingsmogelijkheden tussen Delft en Schiedam. Deze zullen in 2015 hun beslag krijgen in een samenwerkingsconvenant.

Gezaaid werd er ook met de voorbereidingen voor Prinsenkwartier, een nieuw centrum voor design, technologie en cultuur aan het Agathaplein, waarvan Museum Prinsenhof Delft een van de partners is.

Deze nieuw creatieve hub zal met tentoonstellingen, debatten en andere activiteiten een welkome verrijking vormen van het Agathaplein als cultuurtoeristische toegangspoort tot de binnenstad van Delft.

Dankzij bijdragen van de gemeente Delft en het Mondriaan Fonds kon in 2014 een begin worden gemaakt met de selectie en herbesteding van de Nusantaracollectie. Dit project, dat in nauwe samenwerking met het Nationaal Museum voor Wereldculturen en de Rijksdienst Cultureel Erfgoed wordt uitgevoerd, zal eind 2015 zijn afgerond.

Om de bedrijfsvoering verder op orde te krijgen is dit jaar een reorganisatie bij Erfgoed Delft doorgevoerd. Deze is in eerste instantie ingegeven door structurele bezuinigingen vanuit de gemeente, maar tegelijkertijd ingezet om op enkele fronten een kwaliteitsslag te kunnen maken.

Met zijn rijke, nog immer volop zichtbare culturele erfgoed en zijn grote betekenis op het gebied van kunst, technologie en geschiedenis heeft Delft goud in handen. Met het omarmen van de toekomstvisie voor Erfgoed Delft in 2014 heeft het gemeentebestuur deze potentie onderkend. De waarde die het culturele erfgoed heeft voor de burgers van Delft, voor het toeristische bezoek aan de stad, voor de identiteit en het imago van Delft en voor de welvaart van de stad en de hier actieve bedrijven, kan in de komende jaren nog een stuk groter worden. Daar ligt een belangrijke opdracht voor Erfgoed Delft.

Patrick van Mil
Directeur Erfgoed Delft

Museum Prinsenhof Delft

Het jaar 2014 stond geheel in het teken van de herinrichting en heropening van het vernieuwde Museum Prinsenhof Delft.

Vanaf 24 februari was het museum drie maanden gesloten voor het publiek en zijn de vaste presentaties volledig

opnieuw ingericht. Op 23 mei is het vernieuwde museum feestelijk heropend in aanwezigheid van Koning Willem-Alexander.

In samenwerking met Bureau XPEX (Amsterdam) is een inhoudelijk tentoonstellingsconcept ontwikkeld, gericht op 'beleven', 'verrassen' en 'inspireren'.

De wens was om het museum toekomstgericht te maken, leidend tot een structurele toename van het aantal bezoekers tot minimaal 85.000 per jaar, waaronder nieuwe - jongere - doelgroepen.

Met de belofte 'Ontdek hoe Delfts Nederland is' wil Museum Prinsenhof Delft zich profileren als een museum met een landelijke uitstraling en een internationaal publieksbereik. Als overkoepelend onderwerp werd het 'Vernuft van Delft' gekozen, met drie deelthema's waarin innovatie, creativiteit en daadkracht centraal staan:

- Delfts Blauw – vertelt hoe dit eenvoudige 'namaakporselein' kon uitgroeien tot een wereldwijd Hollands icoon.
- Meesters in Innovatie – laat zien hoe Delft en de Delftenaren met creativiteit, innovatie en een slimme handelsgeest hebben bijgedragen aan de ontwikkeling van Nederland.
- Willem van Oranje – presentatie over zijn leven, zijn dramatische dood en zijn nalatenschap, met natuurlijk de 'plaats delict': de moordhal met de befaamde kogelgaten.

Naast museumobjecten maken ook archeologische vondsten en archivalia deel uit van de nieuwe presentaties, waardoor een nog completer beeld van de rijke geschiedenis van de stad wordt verteld.

Naast een bezoek op eigen gelegenheid of met een van de deskundige rondleiders is het sinds de herinrichting ook mogelijk met een audiotour (drie talen) de tentoonstellingen te bekijken.

Behalve de vaste presentaties, is ook de entree van het museum volledig vernieuwd. Een lichte, publieksvriendelijke balie en een aantrekkelijke winkel dragen bij aan de toegankelijkheid van het museum. Een aparte educatieruimte biedt de mogelijkheid speciale activiteiten voor jongeren te organiseren, zoals kinderfeestjes en workshops.

Op grond van de grote hoeveelheid positieve pers aandacht rond de opening is duidelijk dat de ambities zijn waargemaakt en dat het totaalconcept door de pers is opgepikt. Maar veel belangrijker is hoe de bezoekers de nieuwe presentatie beleven. Sinds de heropening is het maandelijkse bezoekerscijfer met circa 30% gestegen. Ondanks het feit dat het museum drie maanden gesloten was, bezochten ruim 63.000 bezoekers het museum in 2014.

Feiten & cijfers

	2012	2013	2014*
Bezoek			* Museum gesloten van 24 februari t/m 23 mei
Bezoekers Museum Prinsenhof Delft	63.546	69.489	63.636
Bezoekers Winkeltje Kouwenhoven	15.942	23.019	15.738
Rondleidingen & Museumlessen	726	597	498
Audiotours	x	x	1229
Webbezoeken	74.690	83.798	92.044
Advertentiewaarde media		€ 134.653	
Bezoekersrelatie	67	64	70
Inkomsten			
Entreegelden		€ 288.090	€ 233.758
Rondleidingen, workshops, evenementen		€ 30.437	€ 29.000
Fondsen- en sponsorwerving	€ 107.050	€ 108.434	€ 311.800
Zaalverhuur	€ 102.597	€ 114.636	€ 105.000
Winkel	€ 107.454	€ 103.560	€ 110.554
Collectie			
Bruiklenen uitgaand	12 (34 objecten)	9 (73 objecten)	6 (36 objecten)
Bruiklenend inkomend	24 (156 objecten)	33 (216 objecten)	8 (38 objecten)
Verwervingen	96 objecten	118 objecten	44 objecten
Ontzameld	Nb	403 objecten	28 objecten
Restauraties	10 objecten	34 objecten	ca. 40 objecten

Activiteiten

Herpositionering

De herinrichting van het museum vormde aanleiding om, met de ontwikkeling van het tentoonstellingsconcept, het 'merk' Prinsenhof opnieuw in de markt te zetten. Onder begeleiding van bureau Blended\ zijn de belangrijkste pijlers voor de marketing en communicatie van het museum geformuleerd in het 'Brand DNA'. Vanaf de heropening treedt het museum dan ook met een nieuwe identiteit, inclusief nieuwe naam en nieuwe huisstijl, naar buiten. Ook de website is volledig vernieuwd. Er is hierbij gekozen voor een eenvoudige en eenduidige structuur, waarbij het belangrijkste doel is bezoekers van de site te verleiden tot het bezoeken van het museum. Tevens biedt de site de mogelijkheid om online een entreekaartje te kopen.

Tentoonstellingen

In verband met de herinrichting organiseerde het museum in 2014 geen grote tijdelijke tentoonstellingen in eigen huis.

- De tentoonstelling *Delft-Jingdezhen; The Blue Revolution. 400 years Exchange*, over de meer dan 400 jaar oude relaties tussen deze beide keramieksteden, is na een succesvolle periode in Delft en Jingdezhen (2013) in 2014 doorgereisd naar Dongguan en daar met meer dan 300.000 bezoekers goed ontvangen.
- Ten behoeve van de verwerving van het schilderij 'Gezicht in de Nieuwe Kerk met memorietafel van Adriaen Teding van Berkhout' van Hendrick van Vliet organiseerde het museum o.a. een crowdfundingactie. Gedurende deze actie (18 november 2014 t/m 28 februari 2015) werd het schilderij getoond in een speciale presentatie in de Kapittelzaal van het museum. De familie Teding van Berkhout, eigenaar van het schilderij, stelde speciaal voor deze gelegenheid twee portretten uit de privécollectie beschikbaar: één van Adriaen Teding van Berkhout en één van zijn zoon Paulus.

Evenementen

Het belangrijkste evenement dat in 2014 plaatsvond was de feestelijke heropening op 23 mei, in aanwezigheid van Koning Willem-Alexander. Historicus James Kennedy (Universiteit van Amsterdam) hield een lezing over de historische betekenis van Willem van Oranje. Na de openingshandeling werd de Koning door directeur Patrick van Mil rondgeleid door de nieuwe museumpresentaties. Op zaterdag 24 mei kon de Delftse bevolking het nieuwe museum gratis bezoeken tijdens de Nederland ontdekt in Delft-Dag.

In aanloop tot de herinrichting en tijdens de periode dat het museum gesloten was, organiseerde het museum verschillende activiteiten om 'in beeld te blijven', zoals een schaatsbaan in de Van der Mandelezaal en een pubquiz. Tijdens Museumweekend was het museum, dat op dat moment heringericht werd, toegankelijk voor het publiek. Bezoekers kregen de gelegenheid door het lege Prinsenhof te lopen, waardoor de aandacht geheel kon gaan naar het oude kloostergebouw. Tijdens Open Monumentendag, Museumnacht en Lichtjesavond werden verschillende activiteiten aangeboden.

Publicaties

Ook in 2014 verschenen weer vier nummers van *Delft*, het kwartaaltijdschrift over de geschiedenis, kunst en cultuur van Delft. De thema's waren dit jaar: Sport & Spel, Handel & Industrie, Op reis en Wat de mens bezielt. Als afsluiting van en als blijvende herinnering aan de herinrichting verscheen het eenmalige glossy magazine *Willem*, bestemd voor medewerkers en relaties van het museum.

Samenwerking

Museum Prinsenhof Delft zoekt structureel samenwerking met relevante partijen binnen en buiten de stad. Enkele bijzondere samenwerkingen in 2014:

- Facebook quiz en Nederland ontdekt in Delft-Dag met meer dan 30 Delftse ondernemers.
- Gezamenlijke presentatie op de Uitmarkt Den Haag en de OWeek met Science Center, Theater de Veste en Delft Marketing.
- Voorbereidingen voor Prinsenkwartier, samen met TOP, Hypo, Delft Design, Kadmium, Stichting Stunt en Het Collectief.
- In samenwerking met Stedelijk Museum Schiedam zijn de voorbereidingen gestart voor een duo-tentoonstelling over de Delftse kunstenaar Jan Schoonhoven in 2015.
- Museum Arnhem, Gemeentemuseum Den Haag, Paleis Het Loo, Museum Prinsenhof Delft en Rijksmuseum hebben via de tweetalige website www.delftsaardewerk.nl een groot deel van de Nederlandse collectie Delfts aardewerk voor het (inter)nationale publiek ontsloten.

Het slimste idee van Nederland... komt vaak uit Delft!

WILLEM.

Magazine van Museum Prinsenhof Delft

Delfts Blauw made in China?

'Niets dan lof voor
het nieuwe museum!'

Directeur Patrick van Mil:
'Museum Prinsenhof Delft
heeft zichzelf opnieuw
uitgevonden'

Museum make-over: Een kijkje achter de schermen

Wat dragen de
vrouwen van Oranje?

Publieksonderzoek

Het museum doet sinds enkele jaren mee met de Museummonitor van TNS Nipo, over het bezoekersprofiel en de waardering voor Museum Prinsenhof Delft door deze bezoekers. De uitkomsten en aanbevelingen van de monitor van de afgelopen jaren zijn meegenomen bij de conceptontwikkeling voor de herinrichting. Uit de resultaten van de monitor 2014 blijkt dat de herinrichting duidelijk bijdraagt aan een positievere waardering door de bezoekers: (indexcijfer dat het algehele oordeel van de bezoeker aanduidt).

De bezoekersrelatie is sterk gestegen, naar 70 (in 2013 was dit 64). Tweederde van de bezoekers beoordeelt het museum als uitstekend/zeer goed.

De waardering voor verschillende onderdelen, waaraan met de herinrichting specifiek aandacht is besteed, blijkt flink te zijn toegenomen:

- Presentatie en inrichting: 54% beoordeelt dit zeer goed of uitstekend (was 45% in 2013),
- Vaste collectie: van 49% (2013) naar 54% zeer goed/uitstekend,
- Bewegwijzering: van 27% (2013) naar 35% zeer goed/uitstekend.

De gemiddelde leeftijd van de bezoekers is gedaald naar 52 jaar (was 55 in 2013). Het percentage gezinnen met kinderen ligt hoger dan in 2013 (toen 12% en nu 18%).

Ondernemerschap

Museum Prinsenhof Delft werkt, met respect voor de inhoud, aan inkomstenoptimalisatie. In het kader van de herinrichting is een grote inspanning geleverd op het gebied van sponsor- en fondsenwerving. Een aanvraag voor ondersteuning door de BankGiroLoterij is helaas niet gehonoreerd. Wel ontving het museum riante ondersteuning van o.a. VSBfonds en Fonds 1818. Een bijzondere actie om financiële middelen te werven voor de herinrichting was de actie 'Adopteer een museumbank'. Particulieren en bedrijven werden in de gelegenheid gesteld een museumbank in het vernieuwde museum te adopteren, deze sympathieke actie heeft bijna € 10.000,- opgeleverd.

In het najaar startte het museum een bijzondere crowdfundingactie ten behoeve van de aankoop van het schilderij 'Gezicht in de Nieuwe Kerk met memorietafel van Adriaen Teding van Berkhout' van Hendrick van Vliet. Iedereen kon een bijdrage leveren, door voor € 20,- een 'stukje' van het schilderij te kopen. Als dank en als symbolisch bewijs van eigendom ontving de donateur een exclusieve puzzel met de afbeelding van het schilderij. De actie is eind februari 2015 succesvol afgerond; het streefbedrag van € 15.000,- is ruimschoots behaald.

De opbrengsten uit de winkels en de zaalverhuur zijn, vanwege de tijdelijke sluiting van het museum, ten opzichte van 2013 iets achtergebleven. Sinds de herinrichting zowel qua inrichting als assortiment vernieuwde museumwinkel leidt wel tot een toename in de verkoop.

In mei 2014 heeft het bestuur van Waalse Kerk het beheer van de kerk overgedragen aan de gemeente Delft, in casu Museum Prinsenhof Delft. De Waalse Kerk, onderdeel van het kloostercomplex en bovendien de kerk waar Willem van Oranje ter kerke ging, is onlosmakelijk verbonden met de verhalen die in het museum verteld worden. Een bezoek aan de kerk is dan ook een waardevolle aanvulling voor de museumbezoekers. De kerk is nu, naast de Van der Mandelezaal en de Kamer van Charitate, ook in te zetten voor externe verhuur, bijvoorbeeld voor huwelijken, recepties en concerten.

Collecties

Aanwinsten

Ook in 2014 heeft Museum Prinsenhof Delft haar collecties kunnen verrijken met een substantieel aantal schenkingen, permanente bruiklenen en aankopen. Een aantal verwervingen zijn van uitzonderlijk belang voor de collectie. Met financiële steun van de Lions Club Delft Princestad kon in december een uniek 400 jaar oud, gesigneerd wandtapijt *Diana en haar jachtgezelschap* uit het beroemde Delftse tapijtatelier van François Spiering worden aangekocht.

Met het oog op de herinrichting werden verschillende moderne kunstwerken aangekocht van Delftse kunstenaars. Deze objecten spelen een speciale rol binnen de nieuwe presentatie 'Meesters in Innovatie'. Zo maakte Jaco van der Vaart in opdracht *in situ* een intrigerend object met chirurgisch instrumenten, *Instruments for Longevity*. Dit

werk is geplaatst bij de Delftse Anatomische lessen en biedt een reflectie op de huidige ontwikkelingen in de medische wetenschap.

Van de kunstenaar Bram Zwartjens ontving het museum een ruimhartige schenking van een collectie borden, collages, etsen en tekeningen uit zijn oeuvre. De collectie Delftica werd uitgebreid met een ontroerend voorwerp uit de recente stadsgeschiedenis. Door een particuliere schenking kwamen we in het bezit van een Nederlandse vlag die volgens overlevering na de bevrijding van Delft als eerste vlag in de stad werd opgestoken, aan het Oosteinde 49-51. Ook de collectie aardewerk werd verrijkt door de gift van een particulier; een zeldzaam grote faience schotel uit de eerste helft van de 18de eeuw, gedecoreerd met het mythologische dier *qilin*. Daarnaast konden drie vroeg 20ste eeuwse borden en een schotel worden aangekocht, waaronder een unieke schotel met lusterglazuur ontworpen door Leon Senf. Senf was betrokken bij diverse experimenten op het gebied van keramiek en glazuren. Lusterglazuur werd al vanaf 1892 ontwikkeld, maar pas vanaf circa 1910 voor figuratieve decoraties gebruikt. Op deze schotel is een hert te zien.

Met de overdracht van het monumentale pand van de Waalse Kerk aan de gemeente Delft is automatisch ook een collectie (nagelvaste) objecten uit het gebouw in eigendom overgedragen, waaronder bijvoorbeeld de grafstenen, gewelfschotels en het orgel. Daarnaast is de bruikleen die al lange tijd bestaat uitgebreid met een groot aantal objecten.

In november 2014 is het verwervingstraject van start gegaan van het kerkinterieur 'Gezicht in de Nieuwe Kerk te Delft met de memorietafel van Adriaen Teding van Berkhout', in 1661 geschilderd door de Delftse meester Hendrick van Vliet. Voor deze aankoop is financiële steun gevraagd bij de grote cultuurfondsen.

Ontzamelen

In overleg met acht bruikleengevers is in 2014 afscheid genomen van 28 objecten die in langdurige bruikleen waren gegeven aan Museum Prinsenhof Delft. Dit betrof bruiklenen waarvan de contractperiode in het afgelopen jaar is verstreken en waarbij de gezamenlijke conclusie was getrokken dat het beter was hen definitief te retourneren naar de eigenaren, omdat deze objecten vanwege de herinrichting niet langer getoond zouden worden.

Opschonen bibliotheek

In 2013 is het besluit genomen dat de bibliotheek van het museum de komende jaren zal worden teruggebracht tot het niveau van een handbibliotheek, uitsluitend te raadplegen en te gebruiken door de medewerkers. In het afgelopen jaar is met medewerking van een vrijwilliger een project gestart om de bibliotheek stapsgewijs op te schonen. De eerste fase is afgerond: de circa 1000 boeken Oude Kunst die daarbij zijn geselecteerd voor definitieve afstoting, zijn eerst aangeboden aan het RKD (Nederlands Instituut voor Kunstgeschiedenis) en de bibliotheek van het Rijksmuseum. Deze organisaties hebben circa 250 boeken overgenomen. De resterende boeken zullen in 2015 op de veiling worden gebracht.

Bruiklenen

36 objecten uit de collectie van Museum Prinsenhof Delft hebben afgelopen jaar een bijdrage geleverd aan vijf verschillende tentoonstellingen van musea in binnen- en buitenland. Noemenswaardig was vooral de bruikleen aan Dongguan (Yuan Chonghuan Memorial Park) in China waar een derde *venue* van de tentoonstelling *The Blue Revolution* werd georganiseerd. Hiervoor werden 32 objecten (keramiek) uitgeleend. Zelf ontving het museum van acht bruikleengevers 38 objecten – voornamelijk keramiek – voor de realisatie van de nieuwe vaste presentaties.

Restauratieprogramma

In 2013 werd met het oog op de herinrichting van het museum een ambitieus restauratieprogramma opgestart, waarvan de uitvoering doorliep tot aan de heropening. Tientallen objecten konden hierdoor 'opgefrist' in de nieuwe presentatie getoond worden. Noemenswaardig is de restauratie van de Hemel en Aarde globes. Beide waren in de loop der eeuwen slecht leesbaar geworden door de verdonkering en verkleuring van het papiermateriaal. Na restauratie zijn de details van de sterrenbeelden en landen weer prachtig zichtbaar geworden.

Museum Nusantara

Na de sluiting van Museum Nusantara is een start gemaakt met het ontzamen van de collectie van het museum. Voor dit traject ontving het museum een financiële ondersteuning van het Mondriaanfonds. In de eerste fase zijn alle circa 30.000 objecten ingepakt en getransporteerd naar een extern kunstdepot. In samenwerking met het RCE en de samenwerkende volkenkundige musea wordt vanuit dit depot vanaf het najaar intensief gewerkt aan de daadwerkelijke ontzaming. Bij het gehele traject, dat door zal lopen tot het najaar van 2015, wordt de herziene LAMO (Leidraad voor het Afstoten van Museale Objecten) als uitgangspunt gehanteerd. Na de sluiting van Nusantara is op voorhand één object op verzoek teruggegaan naar de schenker.

Voor een overzicht van alle verwervingen en bruiklenen, zie bijlage 6.

Archief Delft

Feiten & cijfers

	2012	2013	2014
Bezoeken	1.443	1.451	1.624
Aanvragen	3.682	3.561	3.890
Digitale raadpleging	187.987	167.367	163.877
Nieuwe scans	133.789	105.355	80.307

Beschikbaar stellen

Het aantal bezoekers en aanvragen op de studiezaal is, ondanks de bijna gelijk gebleven collectieomvang, gestegen. De digitale dienstverlening bleef ongeveer gelijk. Dit en komend jaar wordt een groot beroep gedaan op de beeldcollectie in verband met de uitgaven *Delft 40-45* (WBooks), *Historische Atlas Delft* (van Tilt) en *De Delftse Geschiedschrijving* (Stichting Geschiedschrijving Delft), alsmede door medewerking aan diverse tentoonstellingen. De online beschikbaarheid van archiefbronnen is in 2014 flink gegroeid, onder andere door de lancering van de collectiesite www.collectie-delft.nl, met daarin bijna 400.000 records aan informatie vanuit diverse archiefbronnen. Zo zijn een aantal tot voor kort alleen op de studiezaal raadpleegbare nadere toegangen online beschikbaar gekomen, alsmede de door dr. G.W. Drost (1946-2011) zorgvuldig samengestelde bibliografie over Willem van Oranje en bibliografieën van bekende Delftenaren (samengesteld door Hans Nagtegaal). Van de gemeente Rijswijk zijn de gezinskaarten 1923-1939 doorzoekbaar online gekomen. Begin 2014 zijn alle inventarissen beschikbaar gekomen in het Archieven Portaal Europa. Hierdoor kunnen onderzoekers uit Delft, maar ook uit de rest van Nederland, Europa en daarbuiten voortaan alle toegangen op de archieven in Delft doorzoeken.

Activiteiten

Met cursussen en workshops worden bezoekers wegwijs gemaakt in de collectie en krijgen ze handvatten voor het doen van onderzoek in de archieven. In 2014 zijn meerdere cursussen paleografie (oud schrift) gegeven. Tijdens de Maand van de Geschiedenis is er een mini-cursus aangeboden om kennis te maken met Archief Delft. Als vanouds maakte Archief Delft van Monumentendag gebruik om belangstellenden het monumentale Wapen van Savoyen te laten zien én kennis te laten maken met de bezigheden en mogelijkheden van een stadsarchief. Ruim 1300 mensen bezochten het archiefgebouw. Voor het eerder genoemde boek *Delft 40-45* is een foto-inzameldag georganiseerd, waarbij Delftenaren werden opgeroepen om foto's uit de Tweede Wereldoorlog beschikbaar te stellen. De auteurs van de Stichting Geschiedschrijving Delft worden geassisteerd bij hun onderzoek ten behoeve van *De Delftse Geschiedschrijving*. De publieksarchivaris is hoofdredacteur van het kwartaalmagazine *Delf*, uitgegeven door Museum Prinsenhof Delft. Namens de gemeentearchivaris zit de publieksarchivaris in de Commissie Straatnaamgeving, een adviescommissie voor het College, voorgezeten door de burgemeester.

Inspectie

In 2014 zijn voor de gemeenten Delft, Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland de eerste verslagen in het kader van de uitvoering van de 'Wet revitalisering generiek toezicht' en de daaruit voortvloeiende bestuursovereenkomst met de provincie tot stand gekomen. Basis voor deze verslagen is de door de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG) beschikbaar gestelde KPI-methodiek (Kritische Prestatie Indicatoren) om colleges van B&W, de gemeenteraden en het college van Gedeputeerde Staten uniforme toezichtsinformatie op het gebied van archief- en informatiebeheer te verschaffen. Een algemene tendens uit deze verslagen is de zorg rondom het digitaal archiefbeheer. Er bestaat nauwelijks inzicht in welke digitale (archiefwaardige) informatie beschikbaar is in de organisatie. Hierdoor ontstaat het risico dat informatie wordt vernietigd zonder de juiste wettelijke grondslag. Naar aanleiding hiervan is een bijeenkomst georganiseerd voor informatiebeheerders van deze gemeenten, aangevuld met die uit Westland en Schiedam, om te komen tot een plan van aanpak. Een aantal gemeenten heeft daarom in 2014 hard gewerkt aan het verkrijgen van inzicht in het applicatielandschap en de informatie die wordt beheerd in de diverse applicaties. Daarnaast is er nog nauwelijks sprake van een kwaliteitszorgsysteem, zoals voorgeschreven in artikel 16 van de Archiefregeling. In het nationaal programma Archief2020 zal hier ook een handreiking voor worden opgesteld.

Vanuit de dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Westland is eveneens gewerkt aan het KPI-verslag en is er een audit uitgevoerd op het vervangingsproces.

Voor toekomstige inspectiewerkzaamheden is samen met Gemeentearchief Schiedam een cursus IT-auditing gevolgd.

Samenwerking

De colleges van burgemeester en wethouders van de gemeenten Delft en Schiedam hebben in een bestuurlijke opdracht een onderzoek gelast naar de mogelijkheden tot samenwerking tussen Archief Delft en het Gemeentearchief Schiedam. In 2015 worden hiervan de resultaten verwacht.

Samen met de Trésorcollectie van de Library van de TU Delft is met succes een aanvraag gedaan bij Metamorfose, het nationaal programma tot behoud van het papieren erfgoed. In de loop van 2015 zullen hierdoor een aantal belangrijke tijdschriften (o.a. de *Fabrieksbode*), studenten Almanakken, jaarboekjes en kranten (*De Spiegel* en het studentenweekblad) gedigitaliseerd worden.

Projecten

In het voorjaar werd een architectenbureau geselecteerd voor het nieuwe Archiefgebouw, dat medio 2016 moet gaan verrijzen aan de Gantel in Den Hoorn. Het werd de combinatie van Wingender Hovenier Architecten en Gottlieb Paludan Architects. Architect Jan Peter Wingender presenteerde op 16 april zijn ontwerp tijdens het architectuurcafé in het Techniek Ontmoetingspunt (TOP). Daarna is gewerkt aan het voorlopig ontwerp en het definitief ontwerp. Eind december werd een aanvraag voor een omgevingsvergunning ingediend.

Om de verhuizing naar het nieuwe archiefgebouw goed te laten verlopen is er gestart met het verhuisklaar maken van de collecties. Gelijktijdig met het proces om te komen tot een definitief ontwerp is, op basis van de huidige collectie en de groeioprognose, een depotontwerp gemaakt. Daarbij is tevens rekening gehouden met de wijze waarop het materiaal optimaal en volgens de geldende normen verpakt moet worden. De komende twee jaar zullen de collecties op basis van dit inzicht verhuisklaar gemaakt worden.

Collecties

Ondanks alle voorbereidingen voor de verhuizing wordt getracht de collectie toegankelijker te maken. Ook dit jaar werd gewerkt aan de nieuwe inventaris voor de oude stadsarchieven (1264-1812). Daarnaast is de inventaris voor het secretariaearchief 1813-1938 verder verbeterd. De collectie Beeld en Geluid werd uitgebreid met 1826 objecten alsmede een hoeveelheid nog onbewerkt materiaal. Er zijn naast bovengenoemde aanwinsten bovendien zo'n 2300 negatieven vanuit het archief van Openbare Werken (1824-1985) gedigitaliseerd alsmede 1500 topografische foto's van Monumentenzorg. Ook zijn een aantal deelcollecties en oudere partijen aanwinsten in retro geregistreerd en ontsloten in TMS.

Vrijwilligers

Met de hulp van tientallen vrijwilligers werd ook in 2014 hard gewerkt om de collecties te ontsluiten en de betreffende stukken met de daaraan gekoppelde gegevens uit de database op internet beschikbaar te stellen. Ook vrijwilligers uit Rijswijk, Pijnacker-Nootdorp en Midden-Delfland helpen de toegang tot de collecties van hun gemeenten te verbeteren. Tevens leveren vrijwilligers een grote bijdrage aan het verhuisklaar maken van de collectie Beeld en Geluid en weer andere vrijwilligers leveren een bijdrage aan de redactie van *Delft*.

Archeologie Delft

Feiten & cijfers

Archeologische rapporten	9
Overige publicaties	12
PvE's	3
Opgravingen	2
Vooronderzoeken	30
Bureauonderzoeken	10
Waarnemingen	4
Beleidsadviezen	387
Lezingen	18

Beleid en toetsing

De beleidstaken van Archeologie Delft richten zich op alle aspecten van archeologie binnen de ruimtelijke ordening. Deze werkzaamheden worden niet alleen uitgevoerd voor de gemeente Delft, maar ook voor de gemeenten Westland, Midden-Delfland, Pijnacker Nootdorp en Lansingerland.

Op vergunningengebied is zeer veel tijd en aandacht gegaan naar de voorgenomen ontwikkeling van twee kelders in het grafveld van de Nieuwe Kerk. Andere grote ontwikkelingen waar de afdeling bij betrokken was zijn: Trade parc Mars op het veilingterrein in Naaldwijk, Natura 2000 project Molenslag in Monster en diverse projecten die het Hoogheemraadschap Delfland uitvoert in het kader van de aanleg van natuurvriendelijke oevers en kade- en dijkverstevingen in met name Midden-Delfland. De afdeling heeft ook gebruik gemaakt

van inspraakmogelijkheden die zijn geboden in het kader van het opstellen van de nieuwe Erfgoedwet en de actualisering van de Cultuurhistorische Hoofdstructuur van de Provincie Zuid-Holland. Tenslotte is er hard gewerkt aan het opruimen van het beleidsarchief, dat nu grotendeels is ontsloten in een digitaal kaartenprogramma (GIS). Hierdoor kunnen de beleidswerkzaamheden efficiënter worden uitgevoerd.

De beleidstaken van Archeologie Delft bestaan uit:

1. deelname aan diverse (interne) projectgroepen
2. het voeren van vooroverleg
3. het toetsen van omgevingsvergunningen
4. het bieden van inhoudelijke ondersteuning bij het opstellen van bestemmingsplannen
5. het beoordelen van rapportages van archeologisch onderzoek
6. het formuleren van eisen waaraan nog uit te voeren archeologisch onderzoek moet voldoen
7. het toezicht houden op de uitvoering van archeologisch onderzoek
8. het uitvoeren van veldinspecties (o.a. na melding van toevalsvondsten of schatgraverij)
9. advisering met betrekking tot gemeentelijk archeologiebeleid (inclusief het opstellen en onderhouden van gemeentelijk archeologisch kaartmateriaal)
10. het toezien op de naleving van het archeologisch beleid

Onderzoek en Projecten

Veldonderzoek

Er zijn veel onderzoeken uitgevoerd in 2014, zowel groot als klein, van bureauonderzoeken tot opgravingen. Een kleine greep uit de resultaten:

Tijdens proefsleuvenonderzoek in de Woudsepolder, direct ten oosten van de A4, zijn vijf vindplaatsen aangetroffen. Het gaat onder andere om een verkavelingssysteem uit de Romeinse tijd, met daarin een Romeinse nederzetting. Daarnaast werd een nog onbekende laatmiddeleeuwse woonplaats ontdekt. Hier werd onder andere een complete pot uit de 14de eeuw aangetroffen. De vindplaatsen die zijn aangetroffen worden mogelijk verder onderzocht door een opgraving, wanneer deze niet in de bodem bewaard kunnen blijven.

Op het terrein van DSM werd onderzoek gedaan naar de voorburch van het bekende kasteel Altena. De hoofdburcht was in de jaren 70 al eens onderzocht, maar van de voorburch was nog heel weinig bekend. De oudste sporen die zijn aangetroffen dateren nog van vóór de bouw van het kasteel. Deze behoorden tot een boerderij die in de 13de en 14de eeuw op de plaats van het latere kasteel heeft gestaan. In de 15de eeuw werd het terrein opgehoogd en bebouwd met een boerderij. In 1573 werd op last van Willem van Oranje het kasteel en naar nu blijkt ook de boerderij afgebroken, omdat het zich binnen het schotsveld van de stad Delft bevond. In het begin van de 17de eeuw werden kasteel en boerderij weer herbouwd. Dit werd in de 17de en 18de eeuw verhuurd als buitenhuis en herberg. In de loop van de 18de eeuw begon het complex te vervallen en het werd uiteindelijk in 1765 definitief gesloopt. De boerderij op de voorburch bleef in gebruik. Het onderzoek heeft duidelijk gemaakt dat de bouwfasen tot in de 18de eeuw gelijk lopen met die van de hoofdburcht. Naar aanleiding van de resultaten van dit onderzoek zal DSM het kasteelterrein inpassen bij haar inrichtingsplannen.

Publicaties

In de reeks Delftse Archeologische Rapporten worden de resultaten van het archeologisch onderzoek gepubliceerd. Een speciale reeks binnen die serie is 'Mens en landschap in de Delftse regio'. Hierin wordt het grootschalige en meerjarige onderzoek in onder andere de Harnaschpolder van de afgelopen jaren gepubliceerd. Dit onderzoek heeft betrekking op de landschappelijke ontwikkelingen en de samenhangende bewoning uit de Romeinse tijd en de Middeleeuwen in de omgeving van Delft. De publicaties hebben onderlinge samenhang en lenen zich op termijn voor een synthetiserend onderzoek. In 2014 is in deze serie het rapport uitgekomen van een grote opgraving van een boerenerf uit de Romeinse tijd ten westen van Delft. In dit rapport wordt de ontwikkeling van de nederzetting in relatie tot het landschap en landschapsgebruik uitgebreid gepresenteerd. Zo is onder andere het verlaten en de nieuwe ingebruikname van het erf aangetoond. Hierbij zijn verschillende aanwijzingen voor rituelen en mogelijk een heiligdom naar voren gekomen.

Een ander groot onderzoek dat in de serie 'Mens en landschap' is gepubliceerd heeft betrekking op een Middeleeuwse vindplaats. Het onderzoek toont aan dat hier de randzone van het in 1359 genoemde 'Huijse oft slot Harnasche' is opgegraven. Het huis zelf lag waarschijnlijk buiten het onderzoeksgebied, maar er werden een aantal fases van een gracht gevonden. Het omringen van een huis met een gracht is een verschijnsel dat vooral wordt aangetroffen bij huizen van welgeboren lieden. In Holland worden zulke nederzettingen vaak aangeduid met de term 'begraven hofstad'. Het terrein was vanaf circa 1200 bewoond en werd in de 15de eeuw verlaten.

In 2014 is een speciale editie verschenen van het blad *Westerheem*, over de hoven van de Hollandse graven tot het eind van de 13de eeuw. Een belangrijke bijdrage hierin gaat over Delft, de ontstaansgeschiedenis van de stad in relatie tot de ontginning van het Middeleeuwse landschap en de rol van de Hollandse graven daarin. De bijdrage van Archeologie Delft aan deze bundel is een artikel waarin de kennis die door vele jaren archeologisch onderzoek in de regio werd verzameld is samengevoegd. Het geeft nieuwe inzichten in het ontstaan en de ontwikkeling van het vroegste Delft.

Collectie

Bij onderzoek trof Archeologie Delft in de voormalige stadsgracht van Delft een klein, onooglijk object aan, dat aanvankelijk voor een kogelhuls werd aangezien. Pas na reiniging bleek het om een telescoop te gaan. In samenwerking met Museum Boerhaave is onderzoek gedaan naar de datering en herkomst. Daarvoor is de telescoop voorzichtig uit elkaar gehaald, gereinigd en geanalyseerd.

Het object blijkt alle kenmerken van een telescoop uit het begin van de 17de eeuw te bevatten. Daarmee is deze telescoop ouder dan die van Christiaan Huygens die dateert van 1655. Er zijn wereldwijd maar zeer weinig oude telescopen bewaard gebleven. De oudste nog bestaande is die van Galilei uit 1610.

Uit archiefonderzoek is bekend dat begin 17de eeuw in Delft een voorname telescoopmaker werkte. In die tijd was Delft een bruisend centrum van kennis, kunst en techniek. Beroemde schilders als Johannes Vermeer en wetenschappers Anthonie van Leeuwenhoek werkten er. Deze vroege telescoop is een prachtig symbool van die bijzondere tijd, die Delft tot grote hoogte stuwde. Een absolute topvondst, die nu in de vaste presentatie van Museum Prinsenhof Delft te bewonderen is.

Publieksbereik

Tentoonstellingen

Bij de herinrichting van Museum Prinsenhof Delft heeft de afdeling Archeologie bijgedragen met inhoudelijke kennis en collectie. Binnen de drie hoofdthema's van de presentatie zijn archeologische vondsten een integraal onderdeel van de opstelling. Zo wordt de beeldenstorm gevisualiseerd door de bijzondere inhoud van een kloosterbeerput te tonen, waaronder gebrandschilderd glas en middeleeuwse religieuze objecten zoals een houten christusbeeldje. In de opstelling 'Blauw' wordt met name het productieverhaal verteld aan de hand van objecten die zijn opgegraven in Delftse bodem. Een bijzonder zeldzame stapel misbaksels neemt een speciale plaats in bij de apotheose van de opstelling. In de zaal over Delftse innovatie heeft de eerder genoemde topvondst van de telescoop een bijzondere plaats gekregen. Hier is ook een unieke schedel te bekijken die gevonden is op het terrein van het anatomisch theater. Op deze persoon is een obductie uitgevoerd, waarbij het schedeldak is gelicht. Tegenover de vondst is een schilderij te zien waarop exact zo'n onderzoek wordt uitgevoerd door Delftse snijmeesters. Door deze integratie van collectie wordt het verhaal van de thema's versterkt.

Een andere tentoonstelling waaraan is gewerkt, is de herinrichting van de archeologische presentatie in Delft Bouwt, het bezoekerscentrum van onder andere het Spoorzoneproject. In het kader van de maand van de geschiedenis is bij die herinrichting de tentoonstelling op het thema 'vriend en vijand' ingezet. Hierbij zijn objecten toegevoegd zoals grote slingerkogels, een granaat en ander wapentuig. Het meest bijzondere object dat is toegevoegd, is de gerestaureerde harnashandschoen uit de 14de eeuw. Daarnaast zijn een aantal afbeeldingen in de tentoonstelling vervangen en de routing is sterk verbeterd. De tentoonstelling is feestelijk heropend door wethouder Harpe (verkeer en vervoer, grondzaken, vastgoed en Spoorzone) en de voorzitter van Delfia Batavorum, de heer van Bergen.

Pers

Archeologie Delft is uitgebreid in het nieuws geweest, zowel lokaal als nationaal en zelfs internationaal! De presentatie van de telescoop in het kader van de heropening van Museum Prinsenhof Delft heeft geresulteerd in een item in het NOS journaal. Daarnaast is het bericht breed opgepakt door andere media en is via internet het nieuws ook internationaal verspreid geraakt. De stadsarcheoloog is daarnaast tweemaal in de radiuitzending van Radio 1 geweest, waar uitgebreid aandacht werd besteed aan de vondst.

Later in het jaar was dit nogmaals het geval, toen een artikel in het AD over het bezoek van de stadsarcheoloog aan Jingdezhen, China de landelijke kranten haalde. Ook hierover is een uitgebreid item op Radio 1 uitgezonden en werd een bezoek gebracht aan de studio in Hilversum.

Ook in het lokale nieuws is in talloze artikelen aandacht besteed aan archeologie.

Educatie

Op het vlak van educatie is archeologie voor het eerst onderdeel van het Kunstklik menu. Maar liefst 22 klassen hebben zich ingeschreven voor een les archeologie. De lessen zijn in samenwerking met een extern bureau ontwikkeld en richten zich op drie personages uit de Romeinse tijd, de Middeleeuwse ontginningsperiode en de Middeleeuwse stad. In maart/april 2015 zullen circa 600 Delftse schoolkinderen via deze lessen kennismaken met archeologie en iets leren over de vroege ontstaansgeschiedenis van Delft.

In het Weekend van de Wetenschap is een lezing verzorgd over de harnashandschoen en zijn activiteiten ondernomen rondom het thema van de Maand van de Geschiedenis. Zo konden kinderen in de Kapittelzaal van het museum schieten met een model van een middeleeuwse katapult en heeft de stadsarcheoloog een kinderlezing verzorgd in Delft Bouwt. Door het jaar heen zijn diverse andere lezingen gegeven, onder andere over het onderzoek in de Spoorzone, een nieuwe Lesbrieft over Romeinen van de Regio Haaglanden en het onderzoek in de Spoorzone.

In november is voor de tweede maal een open dag georganiseerd naar aanleiding van het succes in 2013. Dit jaar zijn er circa 250 bezoekers geweest die kennis hebben gemaakt met het werk van Archeologie. Zo konden kinderen schieten met een miniatuur Middeleeuwse katapult, op de foto met een Romeinse soldaat of Middeleeuwse ridder en zelf scherven zoeken. Ook kon men eigen vondsten laten determineren door een archeoloog. De dag werd zeer goed ontvangen en zal daarom volgend jaar een vervolg krijgen.

Algemene publicaties

In het blad voor de bouwsector *CoBouw* is een artikel verschenen over archeologie en de raakvlakken met de bouwwereld. Hierin zijn meerdere afbeeldingen gebruikt van archeologisch onderzoek in Delft en komt de stadsarcheoloog meermaals aan het woord. Ook in het magazine *Delf* zijn weer inhoudelijke bijdrages van Archeologie verschenen. Daarnaast zijn bijdrages geleverd aan de jaarboeken van Delfia Batavorum en historische genootschappen van Westland en Schipluiden.

Samenwerking

Samen met het Archief van de gemeente Westland heeft Archeologie Delft de voortrekkersrol genomen in het realiseren van een nieuwe geologische kaart voor werkgebied en omgeving. De laatste professionele geologische kaart dateerde uit de jaren 70 van de vorige eeuw. Het was hoog tijd om de vele nieuwe inzichten in de bodemopbouw van de afgelopen decennia te verwerken in een nieuw kaartbeeld. Er is hiervoor een samenwerking gevonden met geologen van Deltares. Het project moet resulteren in een nieuwe geologische ondergrond voor de regio, met zogenaamde paleogeografische reconstructiekaarten. Dit zijn reconstructies van het landschap dat op een bepaald moment aan het oppervlak lag. Op deze kaarten zullen de bekende archeologische vindplaatsen worden geprojecteerd. Oplevering van dit product zal plaatsvinden in 2015. Het resultaat zal een belangrijke nieuwe bron zijn voor verbetering van het archeologiebeleid voor Delft en de gemeenten waar wij mee samenwerken.

Museum
Prinsenhof
Nederland ontdekt in Delft

Archief

D e l f t

Archeologie

D e l f t

Bijlagen

Bijlage 1: Financieel resultaat

Het jaar dat in het teken stond van de herinrichting van de vaste opstelling, was ook het jaar van een reorganisatie. Beide zaken leverden financiële onzekerheden op, die goed opgelost zijn.

De financiële sturing heeft steeds meer vorm gekregen in 2014. Zo werden financiële tekorten vroeg gesignaleerd en kon adequaat worden ingegrepen. Vooral de inkomstenkant bleek kwetsbaar in 2014.

Sturing heeft in 2014 geleid tot een bescheiden positief resultaat: € 6.406. Dit is het tweede jaar op rij dat Erfgoed Delft binnen de begroting blijft. Om dit mogelijk te maken is de invulling van enkele vacatures, die voor juli 2014 stond gepland, opgeschoven naar 2015. Ook is er voor gekozen om enkele langdurige ziektegevallen niet te vervangen in 2014. Dit heeft geleid tot een forse verhoging van de werkdruk. Voor 2015 is de invulling van de vacatures en de ziektevervanging inmiddels geregeld.

Er is tevens gewerkt aan het verbeteren van managementinformatie en de inkoop. Voor de managementinformatie is de indeling van het kassasysteem aangepast om zo beter in staat te zijn relevante informatie uit de verkoopgegevens te destilleren. Voor wat betreft de inkoop wordt dichter op de gemeente geopereerd, waardoor meer gestructureerd aandacht wordt besteed aan inkoopwensen en -eisen.

Bijlage 2: Personeelsgegevens

2.1 Formatie en Bezetting

Clusteronderdeel	Formatie in fte's	Bezetting in fte's	Verschil formatie en bezetting fte's	Aantal medewerkers	Waarvan aantal boventallig
Directie ED	1,06	2,17	-1,11	3	1
Team Archeologie	5,42	6,98	-1,56	8	
Team Archief	11,35	11,92	-0,57	15	
Team Museale collecties	9,56	7,25	2,31	9	1
Publiek	12,14	12,28	-0,14	14	3
Bedrijfsvoering	7,67	8,78	-1,11	10	1
Totaal	47,2	49,38	-2,18	59	6

2.2 Instroom en uitstroom

Clusteronderdelen	1e kw 2014		2e kw 2014		3e kw 2014		4e kw 2014		Totaal	
	In	uit	In	uit	In	uit	In	uit	In	uit
Directie ED			1						1	0
Team Archeologie							1		0	1
Team Archief			1			1			1	1
Team Museale collecties				1			1		1	1
Publiek							1		0	1
Bedrijfsvoering									0	0
Totaal instroom	0		2		0		1		3	
Totaal uitstroom		0		1		1		2		4

2.3 Ziekteverzuimpercentage

Clusteronderdelen	4e kw 2013	1e kw 2014	2e kw 2014	3e kw 2014	4e kw 2014	Totaal 2014
Directie ED	0,00%	0,00%	2,83%	0,00%	0,00%	0,71%
Team Archeologie	1,36%	3,47%	0,55%	0,00%	0,27%	1,07%
Team Archief	1,48%	1,19%	1,65%	0,90%	3,77%	1,88%
Team Museale collecties	0,23%	1,36%	0,37%	2,99%	3,14%	1,97%
Publiek	1,60%	3,78%	0,15%	1,48%	1,40%	1,70%
Bedrijfsvoering	8,89%	19,89%	23,27%	20,43%	21,09%	21,17%
Gemiddeld ziekteverzuim	2,60%	5,31%	4,60%	4,47%	5,38%	4,94%
Norm Gemeente	5,40%	5,10%	5,10%	5,10%	5,10%	5,10%
Improductief door ziekteverzuim (in FTE)	1,30	2,60	2,34	2,17	2,66	2,44

2.4 Meldingsfrequentie

Clusteronderdelen	4e kw 2013	1e kw 2014	2e kw 2014	3e kw 2014	4e kw 2014	Totaal 2014
Directie ED	0,00	0,00	0,33	0,00	0,00	0,33
Team Archeologie	0,62	0,25	0,13	0,00	0,13	0,51
Team Archief	0,14	0,13	0,25	0,13	0,33	0,84
Team Museale collecties	0,11	0,33	0,22	0,13	0,11	0,79
Publiek	0,32	0,60	0,07	0,20	0,14	1,01
Bedrijfsvoering	0,27	0,80	0,40	0,40	0,60	2,20
Gemiddeld meldingsfrequentie	0,27	0,41	0,21	0,17	0,25	1,04
Norm Gemeente	0,36	0,35	0,35	0,35	0,35	1,40

Bijlage 3: Overzicht vrijwilligers

Publiek

A.E. Griffioen-Mathlener
R.M. Piket
R.M. Koop

Publiek/Team Communicatie & Marketing

B. Versloot
M.J. de la Croix
C. Smit-van der Vorm
A.P. van Loenen
J.B. Dijker-de Heij
P.W. Klees-Harteveld
M.E. 't Hart
P.L. Krul
T.C. van Dijk
H.J. La Croix
G.W.M. in 't Veen
P.M.C.C. van Eekelen
C. Herbert
P. van der Kruk
M.L.J.E. Mulders
R.J. Veldman-Tentori

Publiek/Team Presentatie en Projecten

I. Visser
J.L.W. van Leur
M.C.F. van Drunen
L.E.M. van Bakel
J.C. Donnelly
D. van Meeteren

Publiek/Team Publiekstaken

C.M. van der Weijden

Team Archief

P. de Jong
A.G. Schröder
P.N. Hoekstra
L. v.d. Sluys-Verheij
M.T. ten Hove
A.C.M. Zeeman
W.L.C. van Bavel
J.C. Vos-Kranendonk
W.F.H. van Geenen
A.M.G. Sterringa
H.N.G. Sas
P.W. Roldaan
M.R. Afman
H.E. Soutendijk
M. Kanters
F.R. van der Vlucht
C.A. Verstraaten-van den Ban
M.H. Donnelly-Snel
F.J.M. Tonino
R.F.J.H. Hellenbrand
J. Righarts
L.F. van Wely
J.A. Groeneveld
A.M. Kat
E. Rense
C.A.M. Schillemans
J.I.E. Harlingen
H.A.M. van Leeuwen
M.G. Smulders
H. de Kleer
E.J.M. de Kok
K.N. Slim
B. van Straaten
C.M. de Vries-Berkhout
A.B. Graveland
M. Thoms
M. van Geest
K.J.C. van IJzendoorn
J.E.C. Stumpel
A.P.M. Zeegers

J.W.G. van der Vegt
A. de Jong
M.T. van Riek
A.G.M. Erkemeij
A.H.A.M. van Kan
G. Granneman-Constandse
F. Heistek
G.W. Sandberg
A.N.M. van Holsteijn

Team Archeologie

B.E.L. Bates
A. Lagerwerf
S.H. Overdiep
J. Hoekstra
W. Klein
J.E. de Bruin-Noothout
K.L. Rentenaar
S.N. Koshear
M.D. Klinkenbergh
M.A. Smits
M. Butter
E.M.A. de Campenhout
M. Zeilinga
C.J.G. Brak-van Doorn
A. Staakman
M.S. Lamens

Team Museale Collecties

E.I. van der Hoeven
J.F. Berghs-Jonckers
C.P. van der Meer
A. de Vlaam
A.M. van Wagenberg
H.K. Nagtegaal
P.H. Hiddink
I.E. Renoult
Y.H. Chen
M. van Koppen
C. Slagmolen

Bijlage 4: Onderdeelscommissie

In 2014 was de OC samengesteld uit de volgende leden: Nico Schaap (voorzitter), Bas Penning (secretaris), Jan Knijnenburg en George Buzing. George Buzing is in juni 2014 teruggetreden en vervangen door Pauline Harmsen. Het maandelijks OC-overleg met directeur Patrick van Mil en P&O-adviseur Anneke Haringsma (halverwege 2014 vervangen door Anne-Britt van der Hoeven) vond plaats in een open en goede sfeer. De OC heeft zich hierin kritisch maar constructief opgesteld.

De volgende zaken zijn in dit overleg aan de orde geweest:

- **Aanstelling directeur**
In juni is Patrick van Mil als directeur aangesteld. Hiervoor was hij al interim-directeur. De OC is verheugd dat Van Mil heeft toegestemd om nog drie jaar aan te blijven.
- **Bedrijfsplan**
In 2014 is het toekomst- en organisatieplan van Patrick van Mil goedgekeurd en is de uitvoering in gang gezet. Dit heeft geleid tot het vervallen van een aantal functies en dus moest er afscheid worden genomen van een aantal medewerkers. Desondanks is de OC van mening dat het plan goede perspectieven biedt voor de toekomst.
- **Samenwerking Archeologie Delft en Rijswijk**
Het onderzoek naar een samenwerking tussen de afdelingen Archeologie van de gemeenten Delft en Rijswijk is in 2014 voortgezet, maar staat momenteel on hold. De OC is van mening dat een samenwerking alleen moet worden aangegaan als er duidelijke, aantoonbare voordelen zijn voor Archeologie Delft.
- **Samenwerking Archief Delft en Schiedam**
Er is gestart met een onderzoek naar verregaande samenwerking tussen Archief Delft en Schiedam. Ook hier is de OC van mening dat samenwerking alleen zin heeft als er aantoonbare voordelen zijn voor Archief Delft.
- **Museum Prinsenhof Delft**
In mei is Museum Prinsenhof Delft na een ingrijpende herinrichting geopend door Koning Willem-Alexander. De herinrichting heeft veel gevraagd van de medewerkers van het museum, maar is goed verlopen.
- **Collectie Museum Nusantara**
In augustus 2014 is de collectie van Museum Nusantara verplaatst naar een depot van Hizkia van Kralingen. In november is daar gestart met het ontzamen van deze collectie.
- **Prinsenkwartier**
Verbouwing van het gebouw is, na de uitplaatsing van de collectie van Museum Nusantara, in 2014 gestart. De plannen voor de invulling van het complex zijn door de OC besproken tijdens de vergaderingen.
- **Waalse Kerk**
De Waalse Kerk is in april 2014 overgedragen aan Museum Het Prinsenhof. De OC is blij met de toevoeging van dit gebouw aan het museum en de mogelijkheden die dit met zich meebrengt.
- **Nieuwbouw Archief Delft**
De nieuwbouw van Archief Delft is in 2014 gestart. De voortgang van deze bouw en de inrichting wordt door de OC gevolgd.

Bijlage 5: Overzicht fondsen, partners, schatbewaarders en sponsors

Fondsen

Herinrichting Museum Prinsenhof Delft

- VSB fonds Delft
- Fonds 1818 – herinrichting Museum Prinsenhof Delft
- Stichting voor Hulp aan Delftse jongeren, vanouds genaamd Het Meisjeshuis – herinrichting Museum Prinsenhof Delft

Ontzameling Nusantara

- Mondriaan Fonds

The Blue Revolution

- Ministerie van Buitenlandse Zaken

Schatbewaarders

- Rabobank Zuid-Holland Midden
- Van Dongen Advies
- Claire Beke - Communicatie in Cultuur
- Improve
- Something Extra

Museumbanken zijn geadopteerd door:

- Bakkerij De Diamanten Ring
- Edith van den Berg
- Best Western Museumhotels Delft
- J. La Brijn
- DSM Delft B.V.
- Restaurant Van der Dussen
- Gilde Delft, stadswandelingen
- Stamgasten Bierhuis De Klomp
- Bert en Eugenie Kips
- Liesbeth van der Marel
- Parking Delft
- Vereniging Vrienden Prinsenhof
- Ton Vink
- Irene Visser
- Liesbeth van Wijmeren

Prijzen voor de ‘Nederland ontdekt in Delft quiz’ ter beschikking gesteld door:

Bakkerij De Diamanten Ring, Being There, Best Western Museumhotels Delft, Bierhuis De Klomp, Boekhandel De Omslag, Boekhandel Huyser, Café Zondag, Canal Hopper Delft, Casual Lifestyle, Chocolaterie – Gelaterie De Lelie, Chocolaterie Leonidas, Galerie Terra Delft, Georg Jensen Damask, Happy Day Tours, Kantoorvakhandel A.J. Prins, Konditorei & Banketbakkerij Thuis in..., Koos Bertels Groenten- & Fruithandel, Long John Bodywear, Lunchkelder De Nonnerie, Lunchroom Leonidas, Moodz Eten & Drinken, No13 Multibrand Fashion Store, Nuovo Mode, Proeverij De Waag, Ray Brandstore, Restaurant De Prinsenkelder, Restaurant Le Mariage & The Bounge, Rituals Delft, SK!N&HA!R face2face, Something Extra, SPAR Citystore, Stadscafé De Waag, Stads-Koffyhuis, Style Kitchen, Toeristen Informatie Punt Delft / Delft Marketing, Trompper Optiek en Van der Leeuw Optiek.

Bijlage 6: Verwervingen en bruiklenen Museale Collecties

Aankopen 2014

- PDA 1189, schotel met hert, Leon Senf, aardewerk
- PDA 1190, bord met duiven, 1913, onbekend, aardewerk
- PDA 1191, bord 1619 mei 1919 VOC, onbekend, aardewerk
- PDA 1192, bord XIIIe L D.S.C. 1913, Leon Senf, aardewerk
- PDMK 1586, beeld Instruments for Longevity, Jaco van der Vaart, chirurgisch staal
- PDMK 1587, kijkkast Schuurtje, Arthur Stam, gemengde techniek, mixed media
- PDMK 1588, kijkkast Vermeerkiijkkast 'Daer een Seigneur zyn handen wast, in een doorsiende kamer, met beelden', Arthur Stam, gemengde techniek, mixed media
- PDMK 1589, schilderij Neerslag, Steven van der Kruit, olieverf op paneel
- PDMK 1590, schilderij Breuklijnen, Steven van der Kruit, olieverf op paneel
- PDMK 1591, schilderij Stadsplattegrond, Steven van der Kruit, olieverf op paneel
- PDP 1102, ets Twee kanonnen van Benningh, Abraham Bloteling, papier
- PDS 336, schilderij Interieur van een kamer, Piet Kramer, olieverf op doek
- PDT 1272, tekening De schaapsherder Willem Mouw, Leon Senf, potlood, (kleur)krijt en waterverf op papier
- PDT 1273, tekening Portret van Anthonie Palamedesz., Tako Hajo Jelgersma, papier, pen en penseel in bruin
- PDT 1274, ontwerptekening Studie voor het schilderij V reeks VIII 'synchroniseren', Jaap van den Ende, papier, potlood, collage
- PDT 1275-1-53, 53 tekeningen, landschappen en figuurstudies, Leon Senf, papier
- PDTex 117, wandtapijt Diana en haar jachtgezelschap, François Spiering, wol, zijde

Scheningen 2014

- PDTex 116, vlag behorende bij het gebouw aan het Oosteinde 49-51, wol
- PDA 1193, schotel, plateelbakkerij De Metaale Pot, 1724 – 1757, tinglazuuraardewerk

Onderstaande objecten zijn deels aangekocht en deels geschonken:

- PDMK 1528, Serie Van Leeuwenhoek 'Algen', Bram Zwartjens, keramiek
- PDMK 1529, Serie Van Leeuwenhoek 'Oog, vanaf onderzijde lens', Bram Zwartjens, keramiek
- PDMK 1530, Serie Van Leeuwenhoek 'HIV virus', Bram Zwartjens, keramiek
- PDMK 1531, Serie Van Leeuwenhoek 'Pentagrammen', Bram Zwartjens, Keramiek
- PDMK 1532, Serie Van Leeuwenhoek 'Bacteriën', Bram Zwartjens, keramiek
- PDMK 1533, Serie Van Leeuwenhoek 'Organismen, bacteriën en bobbeltjes', Bram Zwartjens, keramiek
- PDMK 1534, Serie huidonderzoek versus muis 'With Love', Bram Zwartjens, gemengde techniek
- PDMK 1535, Serie huidonderzoek versus muis 'With Love', Bram Zwartjens, gemengde techniek
- PDMK 1536, Serie huidonderzoek versus muis 'With Love', Bram Zwartjens, gemengde techniek
- PDMK 1537, Serie Monnikskapsier 'Monnikskap', Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1538, Serie Monnikskapsier 'Monnikskap', Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1539, Serie dierproeven oor/neus 'Biogenese / Biogessésis leven uit leven', Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1540, Serie Axelotto, Salamander die nooit volwassen wordt 'Salamandra', Bram Zwartjens, verf op papier
- PDMK 1541, Serie Axelotto, Salamander die nooit volwassen wordt, Bram Zwartjens, verf op papier
- PDMK 1542, Serie Axelotto, Salamander die nooit volwassen wordt, Bram Zwartjens, verf op papier

- PDMK 1543, Serie dierproeven oor/neus 'Rattenkoning', Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1544, Serie dierproeven oor/neus 'De tuin der lasten Bosch voorbij', Bram Zwartjens, verf op papier
- PDMK 1545, Serie uitrollen varen, Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1546, Serie uitrollen varen, Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1547, Serie Koolstofgeheugenspoor 'Actief Koolstofgeheugenspoor', Bram Zwartjens, gemengde techniek
- PDMK 1548, Serie Koolstofgeheugenspoor, Bram Zwartjens, gemengde techniek
- PDMK 1549, Serie rupsendoder, Bram Zwartjens, verf op papier
- PDMK 1550, Serie rupsendoder, Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1551, Serie rupsendoder, Bram Zwartjens, verf en potlood op papier
- PDMK 1552, Serie Koolstofgeheugenspoor 'Anabiose', Bram Zwartjens, gemengde techniek

Ontzameling

- Retour langdurige bruikleen Prinsenhof B4, 1 object, schilderij, Portret van Christiaan Huygens, Anoniem, collectie Haags Historisch Museum
- Retour langdurige bruikleen Prinsenhof B7, 2 objecten, schilderij Stilleven met druiven, peer en walnoten, Gillis Gillisz. de Bergh en kast, eikenhout, gefineerd mahoniehout, oud glas, Particuliere collectie
- Retour langdurige bruikleen Prinsenhof B17-33, 1 object, tafel, notenhout, Particuliere collectie
- Retour langdurige bruikleen Prinsenhof B34, 1 object, bank, eikenhout, collectie Gemeente-museum Den Haag
- Retour langdurige bruikleen Prinsenhof B117, 14 objecten, 5 borden, 5 kandelaars, 4 papkotten, aardewerk, Particuliere collectie
- Retour langdurige bruikleen Prinsenhof B136, 8 objecten, 8 Kruiswegstaties, Jezus wordt in het graf gelegd, Jezus wordt van zijne klederen ontbloot, Jezus troost de wenende vrouwen, Jezus onder het kruis, Jezus wordt aan het kruis gehecht, Jezus sterft aan het kruis, Jezus in de schoot zijner moeder gelegd, Wij bidden en loven Christus, jute, papier, pastel, Particuliere collectie
- Retour schenking Museum Nusantara S2410, 1 object, schilderij, Te veel en te weinig Rijst, Raden Basoeeki Abdullah, Particuliere collectie
- Afgestoten collectie Prinsenhof PDB 96, 1 object, Afgietsel van gevelsteen 'De Malaxse Tinberg: 1734', overgedragen aan Nationaal Baggermuseum Sliedrecht

Bruiklenen uitgaand

Kunsthall Rotterdam; tentoonstelling Van velerlei pluimage, 17de-eeuwse waterverftekeningen van Andries Beeckman; S 414-1, Het kasteel van Batavia, gezien van Kali Besar West

- Museum van Loon; tentoonstelling Adriaan de Lelie en het 18de-eeuwse familieportret; PDS 55, Portret van de familie Van der Leij
- Museum Catharijneconvent; tentoonstelling Naastenliefde; B 60-2, Beeldengroepje voorstellende de Charitas
- Dongguan Yuan Chonghuan Memorial Park; Tentoonstelling Delft-Jingdezhen: The Blue Revolution, Dongguan; 32 objecten, keramiek
- Stichting Kerkelijk Erfgoed; tentoonstelling Kerkelijke donaties en noden; PDZ 59, monstrans

Bruiklenen inkomend

Herinrichting Vernuft en Vernieuwing

- DSM, 9 objecten, diverse

Herinrichting Willem van Oranje

- Rijksmuseum, 1 schilderij

Herinrichting Delfts Blauw

- A.L. Schapers, 3 objecten, keramiek
- Peter Hoogeboom, 1 object, keramiek
- Maaïke Rozenburg, 4 objecten, keramiek
- Delftse Pauw, 5 objecten, keramiek
- De Candelaer, 3 objecten, keramiek
- Porceleynse Fles, 12 objecten, keramiek

VSBfonds,
iedereen doet mee

M
mondriaan
fonds

CLAIRE BEKE
communicatie in cultuur

**SOME
THING
EXTRA** Dance
PROJECT
Kunst
KARAKTER

Fonds 1818

van Dongen Advies
Administratieve Dienstverlening en Belastingadvies

SG-DJ
Stichting voor hulp
aan Delftse Jongeren
vanronds genaamd
"Het Meisjeskuis"

Colofon

Uitgave

Erfgoed Delft
Schoolstraat 7
2611 HS Delft
015-2602358
erfgoed@delft.nl
www.erfgoed-delft.nl

Samenstelling

Léanne Selles

Vormgeving

Remco van den Akker

Fotografie

Erfgoed Delft
Tom Haartsen
Anne Reitsma
Marco Zwinkels

Juli 2015

